

Balkánské státy a příbuzenská péče

Srbsko - Severní Makedonie – Bosna a Hercegovina

KONFERENCE: DÍTĚ V PÉČI PŘÍBUZNÉHO

AUGUST 25-26 2021.

ZOOM PLATFORM

Balkánské státy a Příbuzenská péče

Tyto tři státy byly do roku 1990 součástí jednoho státu – Jugoslávie.

Jejich soužití trvalo déle než půl století.

Podobná kulturní minulost a tradiční hodnoty také ovlivnily vývoj konceptu péče o děti bez rodičovské ochrany.

V mnoha balkánských státech existoval nepsaný zákon – povinnost nejbližší rodiny postarat se o děti, které zůstaly bez rodičovské ochrany, kvůli válkám, přírodním katastrofám, mimořádným rodinným tragédiím nebo dalším různým událostem.

Bývalá Jugoslávie vyvinula systém ochrany dětí bez rodičovské péče založený více na ústavní péči, ale některé regiony mají dlouhou tradici v pěstounské a příbuzenské péči.

PRIDE a Balkánské státy Příbuzenská péče

Specifický jev na Balkáně

Od počátku 70. let minulého století tisíce občanů bývalé Jugoslávie, mladí lidé a páry, opustili svou vlastní zemi a děti kvůli rostoucí nezaměstnanosti a možnosti najít si práci v západoevropských zemích

**Prarodiče a/nebo blízcí příbuzní se starali o (vnoučata) se všemi povinnostmi a riziky, která tato role s sebou nesla.
Byl to specifický druh příbuzenské péče, regulovaný rodinnými dohodami.**

Státní orgány nikdy oficiálně neuznávaly, neregulovaly ani nepodporovaly tento specifický způsob (příbuzenské) rodinné péče

PRIDE a Balkánské státy Příbuzenská péče

- V předchozím snímku jsme představili **jednu kuriozitu příbuzenské péče** pozorované v těchto oblastech

ale

skutečná **příbuzenská péče** je založena na **absenci rodičovské péče** způsobené **ztrátou** jednoho nebo obou rodičů, rozpadem manželského svazku, ztrátou v důsledku nemoci, rodinnými konflikty, násilím atd.

Pozadí-písmena a číslice

Balkánské
státy
Příbuzenská
péče

Republika
Srbsko

Pěstounská péče v Srbsku má dlouhou tradici - oficiálně od roku 1937 ve slavné vesnici Milosevac, kde rodiny otevřely dveře svých domovů „sirotkům“

Po roce 2000 zahrnovaly v Srbsku reformy sociálního zabezpečení alternativní péči

Dnes - máme dobře rozvinutou pěstounskou péči, na konci roku 2020 bylo umístěno asi **5600** dětí a mládeže.

Mezi nimi je **1079** v příbuzenské pěstounské péči (asi 20%)

1061 dětí je umístěno do rodin opatrovníků bez náhrady, ale s jinými formami podpory

Rozdíly v úrovni státní podpory a monitoringu

Balkánské státy Příbuzenská péče

Republika Srbsko

Význam příbuzenské péče uznávané v Srbsku prostřednictvím právních řešení:

- Rodinné právo
- **Zákon o sociální ochraně**
- **Pravidla pěstounské péče**

Práva dětí v příbuzenské pěstounské péči jsou **vyrovnána** s právy dětí v pěstounské péči

Příbuzné pěstounské rodiny jsou v **systému** výběru, příprav a zařazení pěstounských rodin

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Srbsko

Centra pěstounské péče a adopce

- **Sedm regionálních center** pěstounské péče a adopce poskytuje služby o něco méně než **2/3 dětem**
- **Příprava, vzdělávání a výběr** pěstounských rodin
- **Průběžná podpora dětem a pěstounským rodinám** během pěstounské péče
- **Monitorování** pěstounských rodin
- **Podpora** pěstounské péče

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Srbsko

PŘÁVA DÍTĚ V PĚSTOUNSKÉ PÉČI:

- **Náhrada** výživného na dítě
(vylepšeno, když má dítě vývojové potíže)
- **Poradenství** a další formy profesionální podpory
- **Další výhody na národní a místní úrovni** - kapesné, doprava do školy, náhrada za školní potřeby, na dovolenou, stipendia, podpora pro opuštění péče atd ...

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Srbsko

PRÁVA PŘÍBUZNÝCH PEČOVATELŮ

- **Finanční kompenzace za práci pěstounů** (není uznána nejbližším příbuzným jako příbuzenské rodiny)
- **Průběžná profesionální podpora** při posilování jejich kompetencí v pěstounské péči
- Během pěstounské péče je poskytováno **průběžné vzdělávání pěstounských rodin**
- **Psychosociální podpora v krizi**

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Srbsko

PŘÍBUZENSKÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE– RŮZNÉ POHLEDY

- **Dítě** - chci žít se svými příbuznými - prarodiči / tetou / strýcem, nebýt „případ“ v sociální péči
- **Příbuzní** - Potřebujeme podporu, ale také si chceme zachovat soukromí jako rodina a svůj způsob života
- **Profesionálové** - Rodinné kontakty jsou důležité, ale můžeme se spolehnout na příbuzné s tak těžkou rodinnou anamnézou

Balkánské státy Příbuzenská péče

Republika Srbsko

- ❖ Příbuzná pěstounská péče **není zcela právně definována** jako samostatný druh pěstounské péče
- ❖ Tato mezera je nyní překonávána **Pokyny pro příbuzenskou pěstounská péče**
- ❖ Iniciativa pro změny v knize pravidel o pěstounské péči
- ❖ **Hodnoty PRIDE**, které mohou spojovat různé perspektivy a být základem pro adekvátní přístup k pěstounským rodinám

Balkánské státy Příbuzenská péče Republika Severní Makedonie

Pozadí-písmena a číslice

Počátek pěstounské péče sahá do roku 1961, kdy byla v zemi zaregistrována první pěstounská rodina.

Později v roce 1979 byla tato forma péče formalizována a regulována prostřednictvím podzákonného aktu, který definuje podmínky, které měli pěstouni splňovat.

Pěstounské rodiny jsou soustředěny v hlavním městě Skopje. Se zahájením deinstitucionalizace v roce 2000 se síť začala šířit do dalších měst v zemi.

V období 1995-2005 bylo umístění s blízkými příbuznými identifikováno jako umístění v „jiné rodině“. Příbuzní pečovatelé dostali náhradu za náklady na ubytování osoby a náhradu za péči o dítě.

Zákon o sociální ochraně z roku 2019 formálně uznává příbuzenskou péči a formálně ji označuje jako samostatný typ pěstounské péče.

V období 2005–2019 právní rámec sociální ochrany formálně nepředpokládal/neupravoval příbuzenskou péči.

Balkánské státy Příbuzenská péče

Republika Severní Makedonie

- Nový zákon o sociální ochraně z roku 2019 stanoví právní rámec pro všechny sociální služby a poskytovatele služeb;
- Právní rámec v zemi předpokládá licencování poskytovatelů služeb;
- Jednou ze služeb „mimo rodinu“ podle zákona je pěstounská péče;
- Pěstounská péče se dělí na: obecnou, specializovanou, příležitostnou, intervenční a příbuzenskou péči;
- Podle zákona znamená příbuzenská péče ochranu dítěte bez rodičů a bez rodičovské péče v rodině jeho babičky, dědečka, bratra, sestry, strýce nebo tety;
- Kromě zákona o sociální ochraně jsou standardy a normy pro příbuzenské péče zpracovány v podzákonném aktu (podle zákona);
- Nový zákon poprvé předpokládá zřízení středisek na podporu pěstounské rodiny, jejichž úkolem je poskytovat profesionální pomoc a podporu pěstounským a příbuzenským rodinám;

Balkánské státy Příbuzenská péče Republika Severní Makedonie

Pozadí – písmena a číslice

- V Severní Makedonii je registrováno **91** příbuzenských pěstounských rodin, které poskytují umístění 119 dětem bez rodičovské péče. Příbuzné rodiny jsou přítomny v 21 městech v zemi;
- Podle příbuzenského vztahu umístěných dětí s pečovatelkou je většina umístěna u **prarodičů (46%)**, pak **strýce (23%)**, **tety (13%)** a **sestry (6%)**;

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Severní
Makedonie

Pozadí – písmena a číslice

Klíčové statistické ukazatele pro příbuzenské rodiny:

- **29%** je starších 60 let;
- **32%** má střední vzdělání;
- **18 %** má příjmy mezi 81 - 244 EUR;
- **z 91**, je 38 nezaměstnaných;
- **z 91**, má 24 středoškolské vzdělání;
- **z 91**, je většina žen (55);
- **z 91**, (71) příbuzenských rodin plně splňují prostorové požadavky na příbuzenskou péči;

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Severní
Makedonie

Výhody příbuzenské péče

Výhody péče o příbuzné:

- Příbuzenská péče poskytuje péči **v širším biologickém prostředí** dítěte, která je v zájmu každého dítěte;
- Umožňuje rychlé obousměrné přizpůsobení, pevné emocionální spojení, zavedenou komunikaci, která vede k většímu pocitu bezpečí, známé životní prostředí, existující sociální síť podpory atd.;
- Příbuzenská péče **přispívá ke zvýšení bezpečí, sounáležitosti, budování identity, pokračování rodinné historie a snížení stresu a traumata u dítěte;**

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Severní
Makedonie

Výhody příbuzenské péče

Výhody péče o příbuzné:

- je zabráněno ztrátám a je zajištěno pokračování vývoje dítěte;
- je zajištěna kulturní identita;
- klidné a neklidné období umístění a adaptace;
- snadné a rychlé nastavení;
- děti mohou snadno vyjádřit své pocity, obavy, touhy, potřeby v různých životních situacích;

Balkánské státy Příbuzenská péče

Republika Severní Makedonie

Klíčové body podpory péče o příbuzné

- Vypracování „plánu podpory dítěte“ a opatření na ochranu dětí;
- Posílení kompetencí pečovatелů příbuzných;
- Podpora rozvoje dítěte podle potřeb (zdraví, vzdělání, výchova, chování, sociální prostředí, kontakty a vztahy atd.);
- Podpora kontaktů dítěte s rodinou původu a příprava na jeho opětovné sjednocení;
- Podpora a propojení pečovatелů příbuzných s komunitními službami a institucemi;
- Budování partnerství a vzájemné spolupráce se všemi stranami zapojenými do péče o děti;
- Psychosociální podpora a poradenství.

**Balkánské
státy
Příbuzenská
péče
Republika
Bosna a
Hercegovina**

Pozadí – písmena a čísla

**Od roku 1995 Bosna a Hercegovina (BiH)
sestávající ze dvou entit a okresu:**

I Správní jednotka „Federace Bosna a Hercegovina“ (FBiH, přibližně 51% oblasti), rozdělená na 10 kantonů a 79 obcí. Tyto kantony mají svoji vládu, ministerstva a úřady.

II Správní jednotka „Republika Srpska“ (RS, asi 49%oblasti) s centralizovanou vládou a 62 obcemi.

III Okres Brčko, samostatný okres s vládou a vedením

**KAŽDÁ ADMINISTRATIVNÍ JEDNOTKA MÁ SVŮJ ZÁKONNÝ
RÁMEC PRO SOCIÁLNÍ A OCHRANU DĚTÍ.**

Balkánské státy Příbuzenská péče

Republika Bosna a Hercegovina

Pěstounská péče jako ochrana dětí bez rodičovské péče byla **identifikována** jako **umístění do jiné rodiny**

V roce 1978 Republika Bosna a Hercegovina formalizovala a regulovala tuto formu péče prostřednictvím zákona o umístění dětí do jiných rodin, který upravuje podmínky umístění dětí a také povinnosti pěstounů

Od roku 1995 je pěstounská péče, jakožto jedna z forem náhradní péče o děti, upravena vnitrostátním právem:

1. **Republika Srpska:** Sociální ochrana Právo prostřednictvím sub-právního aktu Pravidlo o pěstounské péči;
2. **Federace BiH:** zákon o pěstounské péči;
3. **Okres Brčko:** Zákon o sociální ochraně jako ubytování v jiné rodině

Je to forma ochrany, která spočívá v péči o dítě mimo biologickou rodinu, v jiné - pěstounské rodině, ve které je mu poskytována ochrana, péče a pomoc.

Balkánské státy Příbuzenská péče Republika Bosna a Hercegovina

Ve federaci BiH bylo umísťování v příbuzenských rodinách v letech 1999 - 2017 v rámci zákona o sociální ochraně upraveno jako umístění do „jiné rodiny“

Tento zákon neuznával kompenzaci nákladů za umístění dětí a náhradu za péči o dítě pečovateli v příbuzenském vztahu

2017 ve Federaci Bosny a Hercegoviny byl přijat zákon o pěstounské péči

Balkánské státy Příbuzenská péče Republika Bosna a Hercegovina

Zákon o pěstounské péči, který platí od března 2018, se na rozdíl od jiných zákonů v oblasti sociální ochrany neliší od kantonu kantonu, upravuje právo umístit děti bez rodičovské péče do jiné rodiny a rozvoj pěstounské péče v těchto kantonech FBiH, kde to dosud nebylo.

To umožňuje stejnou kvalitu a přístup ke službám pěstounské péče na celém území FBiH, stejné postupy identifikace a jednotný způsob výběru a vzdělávání pěstounů, jakož i jedinečný systém monitorování práce pěstounů.

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Bosna a
Hercegovina

Nový zákon v FBiH je také důležitý, protože vyrovnává dávky **pěstounské péče** pro děti a pěstouny v celém FBiH

Centra sociální práce v FBiH (79) jsou nositeli implementace zákona o pěstounské péči a mají povinnost podporovat pěstounskou péči na místní úrovni.

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Bosna a
Hercegovina

Zákon o pěstounské péči určuje i povinné soustavné vzdělávání pěstounů, což dříve nebylo.

V období 2017 - 2021 ve spolupráci mezi federálním ministerstvem práce a sociální politiky a SOS dětskými vesnicemi B&H **proběhla příprava pěstounských a příbuzenských rodin podle licencovaného mezinárodního modelu vzdělávání PRIDE.**

Balkánské státy
Příbuzenská péče

Republika Bosna a
Hercegovina

Výsledkem tohoto procesu je, že v FBiH je dnes v oblasti pěstounské péče více než 300 certifikovaných pěstounů (162 příbuzenských rodin) a 38 trenérů PRIDE (21 školitelů z CSW)

Výhody tohoto procesu mají asi **240 dětí umístěných v pěstounských rodinách**

Balkánské státy Příbuzenská péče

Republika Bosna a Hercegovina

Přes všechna vylepšení, která nový rámec v systému pěstounské péče v FBiH přinesl, stále existují nedostatky, které souvisejí s pečovateli příbuzenských vztahů - nemají právo na příspěvek v pěstounské péči

80% příbuzenských pečovatelů jsou prarodiče a v praxi se ukázalo, že prarodiče, kteří chtějí přijmout vnoučata do pěstounské péče, tak někdy nečiní, protože **žijí** z minimálního důchodu (190,00 EUR) a bojí se, že nebudou aby si mohli dovolit normální život pro své děti.

„Šedá zóna“ - centra sociální práce hledají způsob, jak poskytnout podporu pečovatelům příbuzenských vztahů v případě příspěvku na pěstounskou péči

BALKÁNSKÉ ZEMĚ A PŘÍBUZENSKÁ PÉČE

ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Příbuzenská (pěstounská) péče existuje již mnoho let, je uznávanou a používanou formou rodinné péče **v oblasti Balkánu, ale stále není dostatečně formálně regulována** prostřednictvím oficiálních státních rámců, jako přirozený způsob překonání absence rodičovské péče a podpora a doporučení ze strany státu.

BALKÁNSKÉ ZEMĚ A PŘÍBUZENSKÁ PÉČE

DOPORUČENÍ

- **Zlepšení právního rámce v příbuzenské péči** (rovná práva s pěstouny);
- **Rozvoj a zlepšení dohledu** jako forma podpory pro příbuzenské rodiny;
- **Zavést „vzájemnou podporu“** jako model osvědčených postupů;

**Balkánské státy
a**

**PŘÍBUZENSKÁ
PÉČE**

DOPORUČENÍ

- **Průběžná podpora poskytovatelů služeb příbuzenským rodinám** (centra pro sociální práci, agentury pěstounské péče, nevládní organizace, asociace ...)
- **Moduly PRIDE v provozu se pravidelně používají v praxi**
- **Zvyšování povědomí o významu a důležitosti rodinné péče (příbuzenská péče)**

Balkánské státy a

PŘÍBUZENSKÁ PÉČE

Děkujeme za Vaši
pozornost

Rodina je pro vývoj dítěte klíčová!

Navzdory rozdílným okolnostem, které vedou k potřebě umístit dítě do jiné rodiny, **je pro dítě klíčové zůstat ve známém prostředí**, pokud je to možné.

Je to příležitost k jednomu menšímu traumatu.

JSEM VE **SVÉ RODINĚ** !!!

BALKÁNSKÉ ZEMĚ A PŘÍBUZENSKÁ PÉČE

Tým Master lektorů PRIDE z balkánských zemí:

- ▶ Željka Burgund
- ▶ Tamara Borisavljević
- ▶ Mario Jančev
- ▶ Edmira Aščić